

Микола Васильович АНДРІЄНКО,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри державної служби, менеджменту
та навчання за міжнародними проектами
Інституту державного управління у сфері цивільного захисту (м. Київ),
andnv@ukr.net

УДК 614.84

ПІДХІД ЩОДО ОБҐРУНТУВАННЯ СУКУПНОСТІ БАЗОВИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Розроблено підхід щодо обґрунтування сукупності базових принципів державного управління сферою пожежної безпеки. При цьому особлива увага звертається на те, що необхідно уявляти: джерелами принципів повинні бути об'єктивні управлінські явища та процеси; принципи повинні розкривати їх природу та управлінську роль; коректно, на підставі адекватного відображення дійсності описувати закономірності, відносини та взаємозв'язки управлінської реальності; відображатися в такій формі, яка відповідає вимогам діалектичної логіки, сприяти ефективному використанню наукових знань у практиці державного управління. З цією метою уточнено сукупність загальних законів державного управління, які можна спроектувати на сферу пожежної безпеки. За результатами проведених автором досліджень сформульована сукупність законів боротьби з пожежами. На підставі загальних законів боротьби з вогнем під час пожеж і законів державного управління, специфічних для сфери пожежної безпеки, а також на засадах самоорганізації обґрунтовано базову сукупність принципів державного управління, специфічних для сфери пожежної безпеки: принцип "цілеспрямованої поведінки", принцип "адаптації", принцип "зовнішньої турбулентності", принцип "внутрішнього опору", принцип "рухливості структури", принцип "здатності до прогнозування", принцип "єдності частин у цілому" і принцип "розрізнення якості організації", а також додаткові принципи, врахування яких має сприяти реалізації державного управління сферою пожежної безпеки. Відмічається, що наведена сукупність принципів є дискусійною, і автор не претендує на повноту цієї сукупності, враховуючи принцип "зовнішнього доповнення" або "регуляризації рішень".

Ключові слова: пожежна безпека, державне управління, принципи.

Державне управління сферою пожежної безпеки (далі — ПБ), на нашу думку, має базуватися на принципах державного управління, специфічних для сфери ПБ. Разом з тим у Законі України “Про пожежну безпеку” взагалі не зазначалися принципи державного управління сферою ПБ. Таким чином, із самого початку державне управління сферою ПБ будувалося за аналогією до загальних підходів у державному управлінні в Україні, тривалий час базуючись на платформі підходів із часів СРСР.

Дослідженням окремих питань державного управління сферою ПБ, у тому числі і принципів державного управління, у сучасній Україні займалися такі відомі українські фахівці, як: В. М. Андрієнко, В. Балябас, М. В. Білошицький, М. В. Вознюк, Ю. М. Горбаченко, Г. С. Грибенюк, С. Ф. Денисов, В. А. Доманський, В. П. Зосімов, Ю. Б. Ірхін, А. М. Капля, О. А. Коцар, М. А. Кришталь, В. В. Ліпінський, Ю. Р. Лозинський, В. Д. Люблін, В. Назаренко, К. М. Пасинчук, С. П. Потеряйко, А. П. Рожков, В. П. Садковий, О. О. Труш, М. В. Удод, Л. В. Ушаков, Т. О. Щерба та ін.

У 2012 році був прийнятий Кодекс цивільного захисту України, у якому в ст. 7, нарешті, визначено дев’ять основних принципів здійснення цивільного захисту, до складу якого входить напрям пожежної безпеки.

Незважаючи на існуючі результати досліджень і законодавчі акти, підходи до формування сукупності принципів державного управління сферою ПБ, актуальність стану якої обумовлена щорічною статистикою великої кількості пожеж, а також значних прямих і непрямих збитків від них [1–10], залишаються недостатньо обґрунтовані.

Мета статті. Обґрунтувати підхід і визначити сукупність принципів державного управління, специфічних для сфери ПБ.

Принципи державного управління сферою ПБ мають відображати закономірності (закони) державного управління, які об’єктивно діють у сфері ПБ і визначають її функціонування та розвиток.

Аналіз спеціальної літератури з питань ПБ, у якому відповідним чином відображені питання державного управління, вказує на відсутність результатів досліджень законів державного управління, специфічних сфері ПБ. Відсутність таких досліджень з боку українських учених і фахівців пояснюється недостатністю уваги, яка приділялася і приділяється питанням теорії і практики державного управління сферою ПБ, і, у першу чергу, з боку державних органів. Результатом є складний стан пожежної безпеки в нашій країні, що постійно висвітлюється у Національній доповіді про стан техногенної та природної безпеки в Україні [4–9].

Виходячи з умов ситуації, що склалася, необхідним, на нашу думку, є ідентифікація загальних законів боротьби з вогнем під час пожеж, і з їх урахуванням — специфічних законів державного управління сферою ПБ, а на їх підставі — визначення принципів управління, специфічних для сфери ПБ.

Дослідження, проведені автором з використанням спеціалізованих літературних джерел щодо причинно-наслідкових зв’язків виникнення пожеж, а також тактики і засобів гасіння вогню під час пожеж, дозволяють стверджувати, що загальні закони боротьби з вогнем під час пожеж відображають найбільш суттєві зв’язки та відносини між пожежами й іншими явищами суспільного життя. За результатами досліджень загальновідомі закони боротьби з пожежами можна, на нашу думку, сформулювати таким чином: залежність стану пожежної безпеки від заходів профілактичної роботи, загальної культури, рівня знань і

поінформованості суспільства щодо способів забезпечення пожежної безпеки та наслідків від пожеж; залежність динаміки процесу горіння від природи горючих речовин і умов горіння; залежність способів боротьби з вогнем під час пожежі від кількості та якості задіяних пожежного обладнання та спеціальної техніки; залежність ефективності гасіння вогню під час пожежі від відповідності тактики дій рятувальних підрозділів завданням гасіння вогню й умовам обстановки, що склалась під час пожежі; залежність результатів гасіння вогню під час пожежі від співвідношення сил і засобів, задіяних для гасіння, і масштабів пожежі та динаміки вогню; від рівня професійної підготовки керівництва й особового складу рятувальних підрозділів, рівня психологічної готовності рятувальників та низки інших факторів.

Перехід до визначення специфічних законів державного управління сферою ПБ вимагає уточнення сукупності загальних законів державного управління, які можна спроектувати на сферу ПБ з урахуванням низки загальних законів боротьби з вогнем під час пожеж.

Аналіз літературних джерел [11–25] показав, що до складу таких законів можна віднести залежність організаційних форм і методів державного управління від державного устрою, стану матеріально-технічної бази, соціально-економічних відносин у суспільстві та умов управління; єдність організаційно-методологічних основ на всіх рівнях державного управління; збереження пропорційності й оптимального співвідношення всіх структурних елементів системи державного управління; єдність і співвідпорядкованість критеріїв ефективності, які використовуються в процесах державного управління; відповідність потрібного часу на вирішення завдань державного управління часу, який є в наявності; залежність ефективності вирішення завдань державного управління від обсягу та об'єктивності використаної інформації.

Поєднання законів, специфічних існуванню сфери ПБ, тобто загальних законів боротьби з вогнем під час пожеж, і загальних законів державного управління дозволяє ідентифікувати та сформулювати закони державного управління, специфічні для сфери ПБ таким чином: залежність організаційних форм і методів державного управління від структури державних органів, що відповідають за реалізацію державної політики у сфері ПБ, стану існуючої матеріально-технічної бази у сфері ПБ, соціально-економічних відносин у суспільстві та умов здійснення управління; єдність організаційно-методологічних основ на всіх рівнях державного управління сферою ПБ; збереження пропорційності й оптимального співвідношення всіх структурних елементів системи державного управління сферою ПБ; сумісність технічних засобів і систем, що використовуються для забезпечення функціонування системи державного управління сферою ПБ, на всіх її рівнях; єдність і співвідпорядкованість критеріїв ефективності, які використовуються в процесах державного управління сферою ПБ; відповідність потрібного часу на вирішення завдань державного управління сферою ПБ часу, який є в наявності або визначений; залежність ефективності вирішення завдань державного управління сферою ПБ від обсягу, об'єктивності та оперативності інформації, що використовується.

Виходячи з наведених вище законів державного управління сферою ПБ і світового досвіду державного управління й менеджменту, визначимо сукупність принципів, що є базовими, тобто визначальними для державного управління сферою ПБ.

При дослідженні питання принципів у системі державного управління сферою ПБ необхідно уявляти: джерелами принципів повинні бути об'єктивні управлінські явища та процеси і розкривати їх природу та управлінську роль; коректно, на підставі адекватного відображення дійсності описувати закономірності, відносини та взаємозв'язки управлінської реальності; відображатися в такій формі, яка відповідає вимогам діалектичної логіки, сприяти ефективному використанню наукових знань у практиці державного управління.

Враховуючи наведені вище закони управління і вимоги, визначимо основні принципи державного управління сферою ПБ.

Досягнення мети державного управління сферою ПБ вимагає адаптації до змінних умов зовнішнього (законодавство, економічна криза, бойові дії тощо) і внутрішнього (сили, обладнання, техніка, професійність тощо) середовища, що можливо за умов впровадження в процес державного управління сферою ПБ принципів самоорганізації [26–34]. При цьому слід зазначити, що управління на засадах принципів самоорганізації є планомірним, цілеспрямованим процесом вибору системою своєї поведінки таким чином, щоб забезпечувалося її подальше цілеспрямоване функціонування у відповідному діапазоні змін зовнішнього і внутрішнього середовищ. Необхідно також звернути увагу на те, що поняття “самоорганізація” розглядається як перехід від існуючої організації системи державного управління сферою ПБ в Україні до кращого її варіанта організації, який забезпечить якісний процес адаптації державного управління до змінних умов зовнішнього та внутрішнього середовищ [35].

Відомий вклад у розвиток принципів самоорганізації внесли Ст. Бір, Д. Вілліс, Н. Вінер, У. Р. Ешбі, Ф. Розенблат та ін. Значний вклад у розробку систем, що самоорганізуються, зробили П. К. Анохін, В. Д. Димитров, Д. Габор, Ю. П. Зайченко, О. Г. Івахненко, Є. М. Князева, А. М. Колмагоров, Г. Ніколіс, І. Прігожін, В. Г. Пушкін, Б. С. Українцев, В. Є. Хіценко, І. І. Черленяк, Г. П. Щедровицький та ін., а також В. П. Тронь, який довів, що самоорганізація алгоритмів управління забезпечується наявністю зворотних зв'язків, кількість яких має бути не менше шести [20].

Одним із основних принципів самоорганізації вважається принцип “цілеспрямованої поведінки” системи [33–37]. Будь-яка цілеспрямована дія, згідно з розумінням Н. Вінера, вимагає обов'язковості негативного зворотного зв'язку: якщо мета має бути досягнута, то у відповідний момент часу необхідними стають сигнали від неї для аналізу, щоб правильно спрямувати (скоректувати) поведінку системи [37].

Разом з тим цілеспрямована поведінка може мати місце не тільки при наявності негативного зворотного зв'язку, але й за умов відсутності зворотного зв'язку, тобто коли сигнали залежно від мети не змінюють діяльності об'єкта. Однак у цьому випадку система вже не буде вважатися такою, що самоорганізується. Саме до таких систем можна віднести систему державного управління сферою ПБ, що наочно підтверджується щорічною статистикою у сфері ПБ.

Як показали результати проведеного аналізу, організаційні заходи, що вживалися: пожежна охорона (безпека) у складі МВС України (1991–2003 рр.); пожежна безпека у складі МНС України (2003–2012 рр.); пожежна безпека у складі ДСНС України (з кінця 2012 року — до тепер), управління якою здійснювалося через Міністра оборони України до 25 квітня 2014 р. і здійснюється нині через Міністра внутрішніх справ України з 25 квітня 2014 р.,

— значних змін у бік покращення стану пожежної безпеки в країні не надали. До цього треба додати три державні програми з питань забезпечення пожежної безпеки, ухвалені рішеннями КМ України, результати перших двох з яких були визначені як неефективні, а третя була достроково припинена.

Таким чином, забезпечення реалізації принципу “цілеспрямованої поведінки” вимагає створення в системі державного управління сферою ПБ негативного зворотного зв’язку з використанням основних показників, що ідентифікують необхідний стан сфери ПБ.

Важливим принципом державного управління сферою ПБ має стати безпосередньо принцип “адаптації” як сфери ПБ, так і системи державного управління сферою ПБ у цілому [35–37]. Адаптація, на думку одного із засновників теорії самоорганізації У. Р. Ешбі [34], визначає співвідношення між множиною змін зовнішнього середовища і метою (“фокальною умовою”), на досягнення якої спрямована діяльність системи. Для забезпечення об’єктивності до зовнішніх змін треба додати і зміни внутрішнього середовища. Таким чином, зміна відношення між змінами і метою вимагає нової організації діяльності. Відсутність “нової” організації свідчить про недостатню чутливість (або її пасивність чи інерційність) системи до змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

Реалізація принципу “адаптації” пов’язана з обов’язковою потребою існування негативних зворотних зв’язків, а також інформаційних входів, сприймаючих інформацію про зміни факторів зовнішнього й внутрішнього середовищ, які призводять до впливів на складові сфери ПБ України та державне управління цією сферою. Для цього мають бути враховані, на нашу думку, ще такі принципи державного управління, як: принцип “зовнішньої турбулентності”, принцип “внутрішнього опору” і принцип “рухливості структури” [35].

Значущість принципу “зовнішньої турбулентності” обумовлюється необхідністю реакції на негативні чи позитивні зміни, що відбуваються з часом у зовнішньому щодо сфери ПБ середовищі. Врахування принципу “внутрішнього опору” пов’язане з необхідністю реакції на позитивні чи негативні зміни у внутрішньому середовищі сфери ПБ. Особливість принципу “рухливості структури” обумовлюється необхідністю розуміння з боку керівництва ситуації, пов’язаною з тим, що при зміні однієї складової системи державного управління сферою ПБ усі інші складові у відповідному ступені також будуть відчувати дію такої зміни. При цьому треба враховувати інерційність змін різних складових, що може вплинути в майбутньому на ефективність державного управління сферою ПБ.

Щодо існуючої системи державного управління сферою ПБ, то для неї, поперше, характерна недостатня “чутливість” як щодо стану самої сфери ПБ, так і щодо змін зовнішнього і внутрішнього середовищ сфери ПБ. Це означає, що більшість з інформаційних входів можна вважати суто сенсорними: реєстрація інформації здійснюється, хоча і не призводить до потрібної та своєчасної реакції з боку органів управління. Підтвердженням цьому є існуючий загальний стан сфери ПБ України.

Існування на теперішній час частини з необхідних складових системи державного управління сферою ПБ і реальний стан сфери ПБ в Україні свідчать про відсутність потрібних інформаційних входів. Це призводить до того, що система державного управління сферою ПБ залишається частково чутливою до змін факторів зовнішнього середовища і до змін стану самої сфери ПБ, що є

неадекватним для сучасних умов розвитку інфраструктури нашої країни: збільшення техногенних небезпек; скорочення “життєвого ресурсу” будівель, побудованих за часи СРСР, різноманітних металевих конструкцій, систем електро- і газопостачання; значне збільшення поверховості житлових і адміністративних будівель, кількості автотранспорту; зростання умов виникнення надзвичайних ситуацій; зміни природних умов; погіршення культурного рівня суспільства в питаннях поводження з вогнем тощо. Погіршення якісних характеристик сфери ПБ можна розглядати як поступовий рух до стану атаксії по Н. Вінеру [36], коли органи державного управління сферою ПБ не будуть спроможні забезпечити на потрібному рівні стан пожежної безпеки в країні.

Відомо, що ефективне існування будь-якої соціальної системи не спроможне без прогнозування майбутніх результатів [32; 35; 38–40]. У зв'язку з цим, до сукупності принципів державного управління сферою ПБ треба додати принцип “здатності до прогнозування”. Зазначений принцип безпосередньо пов'язаний із принципом “цілеспрямованої поведінки” державного управління сферою ПБ. Єдиним обмеженням, на наш погляд, у реалізації принципу “здатності до прогнозування” може стати внутрішня організація самої системи державного управління сферою ПБ. Якщо організація системи така, що здатна забезпечити дії з прогнозування ступеня досягнення мети в залежності від змін факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ, то вона може своєчасно адаптуватись і створити “нову” організацію. В іншому випадку організація діяльності системи організаційного типу не може бути ефективною згідно з розумінням Ешбі [34].

Теперішню організацію державного управління сферою ПБ у площині розглянутого принципу не можна вважати ефективною внаслідок відсутності як ефективних механізмів прогнозування, так і структур, які спроможні здійснювати прогнозування й адекватно оцінювати вплив змін факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ на якість результатів функціонування як сфери ПБ, так і системи державного управління нею.

Вище було підкреслено, що важливе значення при визначенні принципів є відображення загальних законів державного управління сферою ПБ. Враховуючи цей значущий аспект, до складу принципів державного управління сферою ПБ треба додати принцип “єдності частин у цілому” [35–37]. Численні дослідження, проведені Г. Зоммергофом у межах біології та механіки, чітко довели, що у всіх випадках ідея кращої організації є, по суті, ідеєю про взаємодію складових системи для досягнення заданої чи обраної “фокальної умови” цілого. З цього зроблені висновки про те, що, по-перше, саме взаємодія частин призводить до виникнення відповідної організації, і, по-друге, що ефективна організація цих частин призводить до досягнення мети системою як цілим. Це також підтверджено медичними дослідженнями, коли в ході взаємодії кліток здійснюється створення організованого каналу передачі інформації [41].

Таким чином, у системі державного управління сферою ПБ, крім негативних і позитивних зворотних зв'язків, що мають забезпечувати координацію, інтеграцію та гармонізацію складових системи в цілому, має існувати обов'язковий взаємозв'язок часткових завдань з основною метою управління — “дерево завдань”. Такий підхід дозволить визначати з урахуванням інерційності ступінь впливу кожної складової на ціле та обмежувати, у свою чергу, неефективне використання ресурсів сфери ПБ для досягнення неперіоритетних локальних завдань.

Для сфери ПБ реалізація принципу “єдності частин у цілому” є пріоритетним питанням. Це обумовлено тим, що залишається неконструктивним конкретний вплив діяльності органів управління різних органів влади і рівнів управління в системі державного управління сферою ПБ на ступінь досягнення мети — забезпечення необхідного рівня пожежної безпеки в умовах змін зовнішніх і внутрішніх умов існування сфери ПБ в Україні. Негативні наслідки цього знайшли своє відображення у щорічній Національній доповіді про стан техногенної та природної безпеки в Україні [3–9].

Одним із важливих принципів державного управління сферою ПБ, на нашу думку, слід вважати принцип “розрізнення якості організації” [30; 35–37]. Реалізація цього принципу вимагає критерію, з використанням якого має зафіксувати якісну розрізненість між “поганою” організацією системи та “гарною” її організацією. При цьому організація системи визначається як “гарна”, якщо вона забезпечує стійкість системи до встановленого стану рівноваги. Для сфери ПБ це вважається можливим тільки в тому випадку, коли існуюча організація системи державного управління сферою ПБ дозволяє адаптуватися останній до змінних умов зовнішнього та внутрішнього середовища. Як свідчать результати аналізу стану сфери ПБ, існуючу організацію державного управління сферою ПБ в Україні не можна вважати повністю “гарною”.

Виходячи з вищевикладеного, а також з метою удосконалення державного управління сферою ПБ в Україні, має бути реалізована сукупність специфічних принципів державного управління, до складу якої нами на підставі проведених досліджень віднесені такі: принцип “цілеспрямованої поведінки”, принцип “адаптації”, принцип “зовнішньої турбулентності”, принцип “внутрішнього опору”, принцип “рухливості структури”, принцип “здатності до прогнозування”, принцип “єдності частин у цілому” і принцип “розрізнення якості організації”.

При цьому слід відмітити, що наведена у статті сукупність є дискусійною, і автор не претендує на повноту цієї сукупності принципів, враховуючи принцип “зовнішнього доповнення” або “регуляризації рішень” (С. Бір [42]).

Список використаних джерел

1. Проблеми пожежної безпеки в Україні [Текст] / Доповідь МВС України Президенту України. — К. : МВС, 1999. — 70 с.
2. Статистика пожаров в Украине в 2000–2009 годах (для учета в страховых тарифах) [Электронный ресурс] Фориншурер. — URL : <http://forinsurer.com/public/09/07/07/3825>.
3. Розвиток загроз пожежовибухонебезпеки / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2004 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2004.html.
4. Аналіз пожежовибухонебезпеки та системи реагування на них / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2005 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2005.html.
5. Аналіз загроз пожежовибухонебезпеки та системи реагування на них / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2007 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2007.html.
6. Аналіз загроз пожежовибухонебезпеки та системи реагування на них / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у

- 2009 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2009.html.
7. Аналіз загроз пожежовибухонебезпеки та системи реагування на них / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2010 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2010.html.
 8. Пожежі та їх наслідки / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні в 2012 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : <http://mns.gov.ua/content/nasdopovid2012.html>.
 9. Стан пожежної безпеки / Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні в 2013 році [Електронний ресурс] Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL : http://mns.gov.ua/content/annual_report_2013.html.
 10. Статистика пожеж та їх наслідків в Україні за 2004–2008 рр. [Текст] / [Р. В. Климаць, Д. Я. Матвійчук, Т. М. Скоробагатько, О. П. Якименко] ; під заг. ред. Я. Хом'яка. — К. : УкрНДЦПВ МНС України, 2009. — 98 с.
 11. *Атаманчук, Г. В.* Теория государственного управления [Текст] : курс лекц. / Г. В. Атаманчук. — [3-е изд., доп.]. — М. : ОМЕГА-Л, 2005. — 584 с.
 12. *Гурне, Б.* Державне управління [Текст] / Б. Гурне ; перекл. з франц. В. Шовкуна. — К. : Основи, 1993. — 165 с.
 13. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи [Текст] / за ред. В. В. Цветкова. — К. : Оріяни, 2008. — 364 с.
 14. Державне управління: теорія і практика [Текст] / [В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 431 с.
 15. *Шамхалов, Ф.* Теория государственного управления [Текст] : монограф. / Ф. Шамхалов. — М. : Экономика, 2002. — 638 с.
 16. Державне управління [Текст] : навч. посіб. / [А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко] ; за ред. А. Мельник. — К. : Знання-Прес, 2008. — 343 с.
 17. *Зеркин, Д. П.* Основы теории государственного управления [Текст] : курс лекц. / Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. — [изд. 2-е, доп. и перераб.] — Ростов-на-Дону : МарТ, 2005. — 512 с.
 18. *Нижник, Н. Р.* Теоретичні аспекти державного управління [Текст] : монограф. / Н. Р. Нижник, С. П. Мосов. — Чернівці : Технодрук, 2011. — 248 с.
 19. *Тихонравов, Ю. В.* Теория управления [Текст] : учеб. курс / Е. В. Глушенко, Е. В. Захарова, Ю. В. Тихонравов. — М. : Вестник, 1998. — 336 с.
 20. *Тронь, В. П.* Стратегія прориву [Текст] : монограф. / В. П. Тронь. — К. : УАДУ, 1995. — 344 с.
 21. *Чиркин, В. Е.* Государственное управление. Элементарный курс [Текст] / В. Е. Чиркин. — М. : Юрист, 2002. — 320 с.
 22. *Шаптала, О. С.* Автономна Республіка Крим: проблемні питання державного управління сферою рекреаційного обслуговування [Текст] : монограф. / О. С. Шаптала. — Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2003. — 264 с.
 23. *Радиш, Я. Ф.* Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис та тенденції розвитку [Текст] : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Радиш Ярослав Федорович — К., 2003. — 346 арк.
 24. *Бернар, Г.* Державне управління [Текст] / Г. Бернар ; пер. з франц. — К. : Оріяни, 1993. — 165 с.
 25. *Гвишиани, Д. М.* Организация и управление [Текст] / Д. М. Гвишиани. — [3-е изд., перераб.]. — М. : МГТУ им. Н. Э. Баумана, 1998. — 332 с.
 26. *Анисимов, О. С.* Высшие формы профессионализма государственного мышления [Текст] / О. С. Анисимов. — М. : ИПК Госслужбы, 2006. — 774 с.

27. *Щедровицкий, Г. П.* Избранные труды [Текст] / Г. П. Щедровицкий. — М. : Шк. культ. полит., 1995. — 800 с.
28. *Украинцев, Б. С.* Особенности самоуправляемых систем [Текст] / Б. С. Украинцев. — М. : Знание, 1970. — 48 с.
29. *Николис, Г.* Самоорганизация в неравновесных системах [Текст] / Г. Николис, И. Пригожин ; пер. с англ. В. Ф. Пастушенко ; под ред. Ю. А. Чизмаджева. — М. : Мир, 1979. — 512 с.
30. *Мосов, С.* Формування рішень при самоорганізації місцевого самоврядування [Текст] / С. Мосов // Збірник наукових праць УАДУ при Президентові України ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — Вип. 2. Ч. 1. — К. : Вид-во УАДУ, 2000. — С. 332–337.
31. *Князева, Е. Н.* Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры [Текст] / Е. Н. Князева. — СПб. : Алетей, 2002. — 414 с.
32. *Хиценко, В. Е.* Самоорганизация: элементы теории и социальные приложения [Текст] / В. Е. Хиценко. — М. : КомКнига, 2005. — 224 с.
33. *Черленяк, І. І.* Синергетичні моделі оптимізації системи державного управління [Текст] : монограф. / І. І. Черленяк. — Ужгород : Ліра, 2010. — 656 с.
34. *Эшби, У. Р.* Принципы самоорганизации [Текст] / У. Р. Эшби // Принципы самоорганизации ; пер. с англ. / под ред. А. Я. Лернера. — М. : Мир, 1966. — С. 314–343.
35. *Акофф, Р.* О целеустремленных системах [Текст] / Р. Акофф, Ф. Эмери ; пер. с англ. Г. Б. Рубальского ; под ред. И. А. Ушакова. — М. : Советское радио, 1974. — 272 с.
36. *Винер, Н.* Кибернетика или управление и связь в живом и машине [Текст] / Н. Винер ; пер. с англ. — М. : Наука, 1983. — 343 с.
37. *Поспелов, Г. С.* Программно-целевое планирование и управление [Текст] / Г. С. Поспелов, В. А. Ириков. — М. : Сов. радио, 1976. — 440 с.
38. *Котлер, Ф.* Основы маркетинга [Текст] / Ф. Котлер ; пер. с англ. В. Б. Боброва. — М. : Прогресс, 1991. — 736 с.
39. *Дафт, Р. Л.* Менеджмент [Текст] / Р. Л. Дафт ; пер. с англ. С. Жильцов, В. Вольский, Д. Раевская. — СПб. : Питер, 2000. — 832 с.
40. *Винер, Н.* Мое отношение к кибернетике: ее прошлое и будущее [Текст] / Н. Винер ; пер. с англ. — М. : Сов. радио, 1969. — 24 с.
41. Ресурсы организма — иммунитет, здоровье, долголетие [Текст] / [А. Э. Васильев, А. Ю. Ковеленов, Д. В. Ковлен і ін.]. — СПб. : Вита Нова, 2004. — 416 с.
42. *Бир, С.* На пути к кибернетическому предприятию [Текст] / Стаффорд Бир // Принципы самоорганизации ; пер. с англ. — М. : Мир, 1966. — С. 48–99.

Надійшла до редакції 23.02.2015

Андриенко Н. В. Подход к обоснованию совокупности базовых принципов государственного управления сферой пожарной безопасности

Разработан подход к обоснованию совокупности базовых принципов государственного управления сферой пожарной безопасности. При этом особое внимание обращается на то, что необходимо учитывать, что понятие принципов должно иметь в качестве своих источников объективные управленческие явления и процессы и раскрывать их природу и управленческую роль; корректно, на основании адекватного отображения действительности описывать закономерности, отношения и взаимосвязи управленческой реальности; отображаться в такой форме, которая отвечает требованиям диалектической логики, оказывать эффективному использованию научных знаний в практике государственного управления. С этой целью уточнена совокупность общих законов государственного управления, которые можно спроектировать на сферу пожарной безопасности. По результатам проведенных автором исследований сформулирована совокупность законов борьбы с пожарами. На основании общих законов борьбы с огнем во время пожаров и законов государственного управления, специфических для сферы пожарной безопасности, а также на основе самоорганизации обоснована базовая совокупность принципов государственного управления, специфических для сферы пожарной безопасности: принцип "целенаправленного поведения", принцип "адаптации", принцип "внешней турбулентности", принцип "внутреннего сопротивления", принцип "подвижности структуры", принцип "способности к прогнозированию", принцип "единства частей в целом" и принцип "различения качества организации", а также дополнительные принципы, учет которых должен оказывать воздействие реализации государственного управления сферой пожарной безопасности. Отмечается, что приведенная совокупность принципов является дискуссионной, и автор не претендует на полноту этой совокупности, учитывая принцип "внешнего дополнения" или "регуляризации решений".

Ключевые слова: пожарная безопасность, государственное управление, принципы.

Andrienko, M. V. Approach to Substantiate a Range of Basic Principles of Public Administration in the Field of Fire Safety

The article contains the elaboration of an approach to substantiate of a range of basic principles of public administration in the field of fire safety. Herewith, special attention is paid to the necessity to consider that the concept of the principles should have the unbiased managerial phenomena and processes as its sources and to uncover their nature and managerial role; to describe the patterns, relations and interconnections of administration reality properly based on the adequate presentation of the reality; to be represented in such form, which complies with the requirements of dialectical logic, as well as to promote the efficient use of scientific knowledge in the practice of public administration. With this end in view, a set of general laws on public administration was stated, which can be projected on the field of fire safety. Following the results of the research, conducted by the author, a range of fire-fighting laws was defined. Based on the general fire-fighting laws and laws of public administration, specific to the field of fire safety, as well as on the self-organization, the basic set of principles of public administration, specific to the field of fire safety, was grounded: principle of "goal-seeking behavior", principle of "adaptation", principle of "external turbulence", principle of "internal resistance", principle of "structural mobility", principle of "forecastability", principle of "unity of parts as a whole" and principle of "organization-quality discrimination", as well as additional principles, consideration of which should promote the realization of public administration in the field of fire safety. It is pointed out that the said range of principles is debatable and author does not claim it to be complete given the principle of "external complementation" or principle of "regularization of decisions".

Keywords: fire safety, public administration, principles.